

KORISTNE INFORMACIJE IN NAPOTKI ZA MANJ NESREČ S SNEŽNIMI PLAZOVI

Miha Pavšek*

UDK 614.8:551.578.48(497.4)

Povzetek

Dobra obveščenost o razmerah v zasneženi pokrajini glede nevarnosti proženja snežnih plazov ali na kratko o lavinskih razmerah lahko prepreči marsikateri neprijeten ali celo usoden dogodek. To še posebej velja za gorske nesreče s snežnimi plazovi. Plazovita območja v našem sredogorju in visokogorju so vse pogostejše cilj posameznikov ali skupin, ki ne upoštevajo dejanskih razmer, zato smo vsako leto znova priča veliko tovrstnim nesrečam. Na podlagi analize teh nesreč za minulo obdobje smo lahko

ugotovili, da vse več snežnih plazov preseneti celo izkušene obiskovalce zasneženih pokrajin, kar je še dokaz več o nepredvidljivosti in podcenjevanju tega naravnega pojava. Po drugi strani pa imamo pri nekaterih tovrstnih nesrečah nemalokrat opravka z nepremišljenostjo, s katero pozneje vsi prizadeti naravnost izzivajočasne časovno in krajevno neugodne lavinske razmere. Zaradi vsega tega smo se pri Podkomisiji za reševanje izpod plazov pri Gorski reševalni službi Slovenije odločili za pripravo in izdajo plakata in zgibanke z naslovom Pozor, snežni plaz!

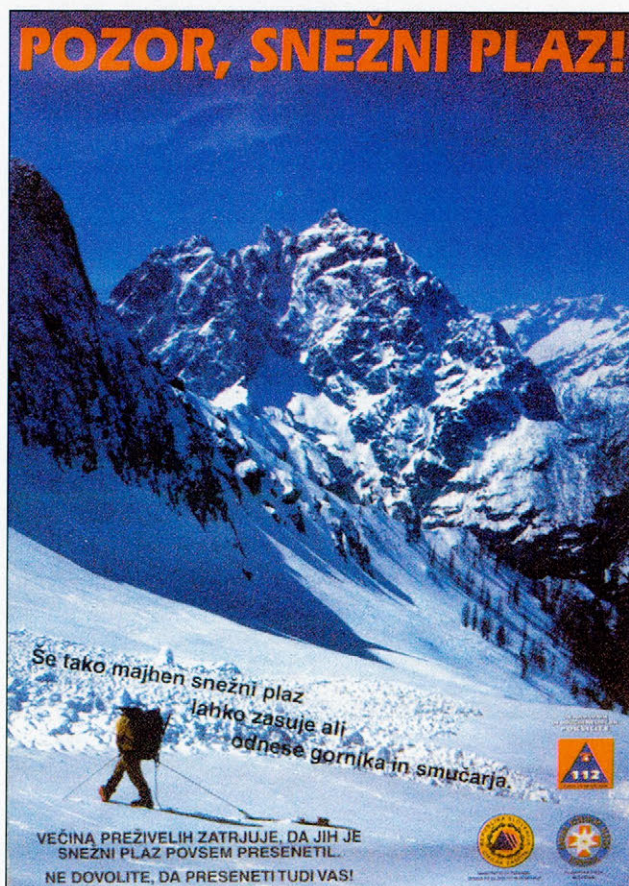
Med vsemi naravnimi nesrečami v Sloveniji zahtevajo največ smrtnih žrtev snežni plazovi. Največ, kar lahko storimo pri teh nesrečah je, da se jim izognemo. To seveda ne pomeni, da snežnemu plazu ubežimo, temveč, da se v času povečane nevarnosti proženja izogibamo plazovitim območjem in omejimo gibanje na pred plazovi varna območja. V večini primerov je ravno človek tisti dejavnik, ki s svojim nepremišljenim ravnanjem in gibanjem v zasneženi pokrajini povzroči proženje snežnih gnot. Pri obilici novozapadlega snega je dovolj, da nas zajame že majhen plazič ali osip. Vse, kar sledi temu, je le splet različnih okoliščin, kjer o posledicah in s tem tudi o preživetju odločajo poleg znanja, iznajdljivosti in izkušnje mnogokrat še srečna in žal tudi nesrečna naključja in okoliščine. Če so gorski reševalci ali drugi izkušeni in dobro opremljeni gorniki blizu mesta nesreče, ima zasuti še nekaj upanja na uspešen razplet reševanja. Pri organizirani reševalni akciji pa imajo gorski reševalci kljub sorazmerno hitremu odzivnemu času najpogosteje opraviti le še z iskanjem preminulih. Različni strokovnjaki, ki so v svojih študijah ponazorili verjetnost preživetja zasutih pod plazom s pomočjo krivulj, navajajo za čas po prvih 30 minutah vrednosti, ki so že pod 50 %. Zato je pri nesrečah s snežnimi plazovi preventiva bistvenega pomena.

Delo Podkomisije za reševanje izpod plazov pri Gorski reševalni službi Slovenije (GRS) je v veliki meri povezano s preventivnimi dejavnostmi. Med najpomembnejšimi je nedvomno vsakoletni dvodnevni seminar Dan varstva pred snežnimi plazovi, ki ga člani podkomisije z nekaterimi zunanjimi sodelavci pripravljamo že od leta 1975. Program seminarja, ki poteka zadnja leta v drugi polovici januarja v Vadbenem centru Slovenske vojske na Rudnem polju na Pokljuki, obsega teoretični in praktični del. Takšna so tudi naša nadaljnja prizadevanja za izboljšanje varnosti pri gibanju čez plazovita območja. Rezultat teh prizadevanj sta v začetku letošnjega leta izdani publikaciji – plakat in zgibanke s pomenljivim naslovom Pozor, snežni plaz!

Z obema publikacijama smo želeli opozoriti širšo javnost na nevarnost proženja snežnih plazov, ki se pojavi vsako zimo, in na osnovne vire informacij o trenutnih zimskih razmerah v gorah. Silovit razvoj komunikacij in medijev nam namreč omogoča vse večjo in hitrejšo dostopnost do tovrstnih informacij. Prepogosto sta za našo neobveščenost krivi le malomarnost ali pa nevednost o tem, kje in kako ter kdaj priti do pravih podatkov. Z boljšo in pravočasno obveščenostjo vseh, ki zahajajo v gore, smo želeli poudariti pomen tovrstnih informacij pred nameravano aktivnostjo v zasneženi pokrajini. Te nam omogočajo pravilno časovno in krajevno izbiro ter načrtovanje poti, kar je pozimi ob primerni oprepi in spremstvu ter sprotne spremljanju razmer med temeljnimi prvini varnega gibanja v zasneženih pokrajinah. Osnutek plakata in zgibanke je bil pripravljen že

konec leta 1996, zapletlo pa se je pri dokončanju in tiskanju obeh izdelkov, saj za to ni bilo na voljo finančnih sredstev. S pomočjo Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR) Ministrstva za obrambo, ki je omogočila izdajo obeh publikacij, pa smo tudi to uspešno zaključili. Oba izdelka smo začetek leta 1998 predstavili na tiskovni konferenci, ki je potekala v prostorih Planinske zveze Slovenije.

Na plakatu (slika 1) je manj znan fotografski motiv iz domačih gor, na katerem sta v ospredju turni smučar in za njim velik snežni plaz, oba že v območju nad gozdno mejo, kjer se tudi sicer proži največ plazov. Krajša napisa nas opozarjata na to, da lahko že manjši snežni plaz zasuje gornika in smučarja in na dejstvo, da nas plazovi skoraj vedno presenetijo tam, kjer jih nismo pričakovali. Omemba

Slika 1. Plakat Pozor, snežni plaz! (foto: M. Pavšek)

* Podkomisija za reševanje izpod plazov, Gorska reševalna služba Slovenije, Dvofakova 9, Ljubljana

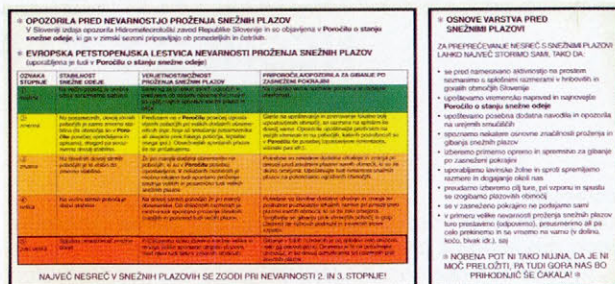

Slika 2. 5. in 6. stran, ter naslovnica zgibanke *Pozor, snežni plaz!*

smučarjev nas opozarja, da pretijo snežni plazovi tudi na druge in ne le na turne smučarje. To še posebej velja za območja zunaj urejenih smučišč ali pa na smučarskih progah v času, ko so te zaradi snežnih plazov zaprte. Ob robu plakata so še grafični znaki GRS in URSZR ter telefonska številka 112, namenjena nujnim klicem v primeru naravnih in drugih nesreč.

Vsebinsko pomembnejša je zgibanika (slika 2 in 3), na kateri so ponovno vsi, že pri plakatu omenjeni grafični znaki. Na naslovnici (slika 2) je pod znakoma GRS in URSZR vsebinsko kazalo, na naslednjih dveh straneh (slika 3) pa pojasnila o pripravljanju in izdajanju Poročila o stanju snežne odeje ter namenu in uporabnikom zgibanke prirejena razlaga enotne Evropske petstopenjske lestvice nevarnosti proženja snežnih plazov. Vsaki stopnji pripadajo določen barvni odtonek in pojasnila o stabilnosti snežne odeje, verjetnosti/možnosti proženja snežnih plazov ter priporočila/opozorila za gibanje po zasneženi pokrajini. Četrta stran zgibanke (slika 3) je namenjena osnovam varstva pred snežnimi plazovi. Našteti so predvsem tisti dejavniki, ki v največji meri zmanjšajo možnost, da bi se nesreča s snežnim plazom sploh zgodila. Uporaba lavinske žolne bi morala postati stalnica vseh tistih, ki pozimi redno zahajajo na plazovita območja. V primeru velike ali zelo velike nevarnosti proženja snežnih plazov se moramo tudi odpovedati ali pa se preusmeriti na pred plazovi varno območje. Če nas neugodne razmere zalotijo med turo, pa se moramo vrniti na izhodišče (t.j. v bivak, zimsko sobo, kočjo, dolino ipd.) in počakati toliko časa, da postane gibanje po zasneženi pokrajini zopet varno.

Sledi najpomembnejša stran z naslovi (slika 2), na katerih lahko dobimo informacije o snežnih plazovih in razmerah v Sloveniji, zamejstvu in po svetu. Te informacije so bile nekoliko bolj obsežno predstavljene tudi v 11. številki revije Ujma (str. 193 – 197). Navedene so številke avtomatskih telefonskih odzivnikov in strani teleteksta ter medmrežni naslovi, na katerih je moč dobiti tovrstne informacije. Predvsem informacije prek teleteksta so dostopne skoraj vsakomur, ki lahko spremlja enega od naštetih domačih ali tujih televizijskih programov in ima v televizijskem sprejemniku vgrajen dekoder za teletekst. Za sprejemanje informacij z medmrežja potrebujemo dovolj zmogljiv osebni računalnik in modem, prek katerega se lahko priključimo na medmrežje. Vse več gornikov in smučarjev se odpravlja na izlete in smučanje v alpska območja sosednjih držav, kjer so snežni plazovi še pogostejši in bolj nevarni, razmere pa lahko že v bližnjem sosedstvu povsem drugačne od domačih. Vsem tem bodo tovrstne informacije, ki so seveda v tujem jeziku, še kako dobrodošle. Ob tem velja razmisliti tudi o nezadostni pogostosti izdajanja našega Poročila o stanju snežne odeje, ki ga dvakrat na teden pripravljajo na Hidrometeorološkem zavodu, in o njegovem objavljanju v tujem jeziku. Na zadnji strani (slika 2) sta še mednarodno predpisani grafični znak za opozarjanje pred nevarnostjo snežnih plazov, ki bi ga morali uporabljati tudi na vseh naših urejenih smučiščih, in kolofon. Vsebinsko in obliko obeh

Slika 3. 2., 3. in 4. stran zgibanke *Pozor, snežni plaz!*

izdelkov sem zasnoval avtor tega prispevka, strokovno ga je pregledal dr. Tomaž Vrhovc.

Skromna naklada, natisnjenih je bilo le 1000 zgibanik in 5000 zgibanek, ne zadošča za trajnejšo preventivno akcijo širših razsežnosti, zato smo skušali to pomanjkljivost nadoknaditi s preudarno razdelitvijo obeh izdelkov. Nekoliko več izvodov smo dodelili pozimi stalno odprtim planinskim postojankam in nekaterim drugim kočam, znanim izhodiščem za zimske ture, posameznim komisijam, ki delujejo v okviru Planinske zveze Slovenije in imajo v svojih programih tudi izobraževalne akcije, URSZR ter Službi za sneg in plazove pri Hidrometeorološkem zavodu Republike Slovenije. Veliko smo jih razdelili tudi na letošnjem seminarju Dan varstva pred snežnimi plazovi, dobili so jih tudi vsi udeleženci vsakoletnih štirih izmen Tednov turne smuke na Komni. Vzorčno smo jih razdelili predvsem trgovinam s planinsko in alpinistično opremo, planinskim društvom, turističnim uradom v naših najbolj znanih alpskih središčih, žičničarjem, zavarovalnicam, Smučarski zvezi Slovenije, Ministrstvu za notranje zadeve, Fakulteti za šport in članom Gorske šole Slovenske vojske. Zgibanika je na ta način prišla v roke tistim, ki pozimi na kakršenkoli način zahajajo v gore, kjer je plazovitih območij največ. Za razdelitev so poskrbeli v glavnem člani posameznih postaj GRS in Podkomisije za reševanje izpod plazov GRS ter štabi civilne zaščite, ki sodijo pod okrilje URSZR. Zgibanke stojijo v lični kartonasti, posebej za ta namen pripravljene škatlici, iz katere si lahko mimoidoči vzamejo posamezen primerek in ga prepognejo po že izdolbenem vtoru na velikost, ki je primerna za hrambo v denarnici. Tako odsej ni več izgovorov, da informacije o snežnih plazovih niso "pri roki", le malce se je treba potruditi.

Vsem "porodnim" križem in težavam navkljub smo končno le veseli, da sta oba izdelka izšla še pravočasno, torej pred vrhuncem zimske smučarske in turnosmučarske sezone. Zavedati se moramo namreč neizmerljivega dejstva, da lahko s takimi in podobnimi akcijami preprečimo marsikatero nesrečo, kar je bil navsezadnje tudi naš namen. Stroški priprave in tiskanja tovrstnih publikacij so veliko manjši ali vsaj ne presejajo tistih, ki jih po novem v nekaterih primerih upravičeno izstavijo gorski reševalci ob zaključku posameznih reševalnih akcij. Upati je le, da bo vodstvo GRS ob podpori URSZR tudi v prihodnje našlo razumevanje in naklonjenost tovrstnim akcijam tako na področju varstva in zaščite pred snežnimi plazovi kot tudi na drugih področjih preventivne gorniške vzgoje in izobraževanja. V podobno akcijo širših in trajnejših razsežnosti, ki bi pripomogla k zvečanju ozaveščenosti o nevarnosti snežnih plazov, bi morali v prihodnje pritegniti še druge ustanove, združenja in organizacije - nekatere med njimi so navedene tudi med vzorčnimi prejemniki obeh publikacij. Na tak način bi lahko občasno seznanjali z informacijami o snežnih plazovih, ki so vsako leto obsežnejše in dostopnejše tudi širši krog obiskovalcev zasneženih pokrajin in tako morda preprečili še kako nesrečo v gorah, katere glavni vzrok je snežni plaz.